

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Programa de Dret Constitucional

Curs 1988-1989

Professor Miquel Barceló

Professor Francesc de Carreras

Bellaterra, 1988

PRIMERA PART L'ESTAT I LA CONSTITUCIÓ

Tema 1. Origen y evolució de l'Estat

L'origen de l'Estat modern.- Els elements teòrics de l'Estat liberal.- La crisi de l'Estat liberal.

Tema 2. L'Estat contemporani occidental

Fonaments ideològics i socio-econòmics.- Transformacions en la relació Estat/Societat.- Desequilibri de poders i crisi de la democràcia.

Tema 3. Estat i poder polític

Estat i societat: la funció social de l'Estat.- Estat i Dret: força i legitimitació.- L'Estat como a poder.

Tema 4. El concepte jurídic d'Estat

L'ordenament jurídic estatal.- El territori i el poble.- La sobe­rania.

Tema 5. La personalitat jurídica de l'Estat

L'Estat com a persona jurídica.- El patrimoni públic estatal.- La responsabilitat de l'Estat.

Tema 6. Poder constituent i Constitució

Poder constituent i legitimitat de la Constitució.- Poder constituent originari i derivat.- Concepte, contingut i tipus de Constitució.

Tema 7. Caràcter normatiu de la Constitució

La unitat de la Constitució.- Caràcter i tipus de normes constitucionals.- La Constitució com a norma suprema: garanties jurídiques de les normes constitucionals.

Tema 8. La interpretació jurídica

Aplicació del Dret i interpretació jurídica.- Els mètodes tradicionals d'interpretació jurídica.- L'argumentació política i l'argumentació jurídica.

Tema 9. La interpretació constitucional

Els mètodes d'interpretació constitucional.- Les regles d'interpretació constitucional.- Les mutacions constitucionals.

Tema 10. Evolució del constitucionalisme

El constitucionalisme liberal clàssic: models principals.- El constitucionalisme contemporani: elements principals.- La Constitució espanyola de 1978 y el Dret comparat.

Tema 11. Constitucionalisme i història espanyola

Els períodes constitucionals en la història d'Espanya.- Els principals problemes en la construcció de l'Estat.- El franquisme: règim autoritari i transformacions socials.- Influència del constitucionalisme històric espanyol en la Constitució de 1978.

Tema 12. El procés constituent

Processos constituents: tipologia.- La transició política espanyola (1975-1978).- Caràcter i elements del procés constituent espanyol: l'elaboració de la Constitució de 1978.

Bibliografia:

- J.A. González Casanova, Teoría del Estado y Derecho Constitucional, Vicens Vives, Barcelona, 1980.
- R. Kuhn, Liberalismo y fascismo, Fontanella, Barcelona, 1978.
- E. Díaz, Estado de Derecho y Sociedad Democrática, Taurus, Madrid, 1981.
- M. García Pelayo, Las transformaciones del Estado contemporáneo, Alianza, Madrid, 1977.
- J. Chevalier-D. Loschak, Ciencia Administrativa, INAP, Madrid, 1986.
- M. Kriele, Introducción a la Teoría del Estado, Depalma, Buenos Aires, 1980.
- N. Bobbio, Contribución a la teoría del Derecho, Fernando Torres, Valencia, 1980.
- H. Kelsen, Teoría pura del Derecho, UNAM, México, 1983.
- H. Kelsen, Teoría General del Derecho y del Estado, UNAM, México, 1979.
- R. Zippelius, Teoría General del Estado, UNAM, México, 1985.
- G. de Vergottini, Derecho constitucional comparado, Espasa-Calpe, Madrid, 1983.
- N. Pérez Serrano, Tratado de Derecho Político, Civitas, Madrid, 1976.
- P. Lucas Verdú - P. Lucas Murillo, Manual de Derecho Político, Tecnos, Madrid, 1987.
- C. Schmitt, Teoría de la Constitución, Alianza, Madrid, 1982.
- I. de Otto, Derecho Constitucional. Sistema de fuentes, Ariel, Barcelona, 1987.
- M. Jiménez de Parga, Los regímenes políticos contemporáneos, Tecnos, Madrid, 1973.
- M. García Pelayo, Derecho constitucional comparado, Alianza, Madrid, 1985.
- E. García de Enterría, La Constitución como norma jurídica y el Tribunal Constitucional, Civitas, Madrid, 1982.
- J.A. Santamaría Pastor, Apuntes de Derecho Administrativo, Universidad Pontificia de Comillas, Madrid, 1986.
- C.S. Nino, Introducción al análisis del Derecho, Ariel, Barcelona, 1984.
- A. Pérez Luño, Derechos humanos. Estado de Derecho y Constitución, Tecnos, Madrid, 1984.
- J. Wroblewski, Constitución y teoría general de la interpretación jurídica, Civitas, Madrid, 1985.

- A. López Pina (ed.), División de poderes e interpretación, Tecnos, Madrid, 1987.
 - K. Hesse, Escritos de Derecho Constitucional, CEC, Madrid, 1983.
 - P. Biscaretti di Ruffiá, Introducción al Derecho constitucional comparado, FCE, Mèxic, 1975.
 - F. Lasalle, ¿Qué es una Constitución?, introducción de E. Aja, Ariel, Barcelona, 1984.
 - J. Solé-Tura / E. Aja, Constituciones y periodos constituyentes en España (1808-1936), Siglo XXI, Madrid, 1976.
 - F. Tomás y Valiente, Manual de Historia del Derecho español, Tecnos, Madrid, 1983.
 - J. Tomás Villarroja, Breve historia del constitucionalismo español, CEC, Madrid, 1982.
 - A. Torres del Moral, Constitucionalismo histórico español, Atomo, Madrid, 1986.
 - R. Morodo, La transición política, Tecnos, Madrid, 1984.
-

SEGONA PART ELS VALORS SUPERIORS DE L'ORDENAMENT JURÍDIC I ELS PRINCIPIS ESTRUCTURALS DE LA CONSTITUCIÓ

Tema 13. Els valors superiors de l'ordenament jurídic

El fonament dels valors superiors.- La posició constitucional dels valors superiors.- Els valors superiors com a norma jurídica.

Tema 14. Justícia i Dret

Justícia, ètica i Dret.- Justícia i igualtat.- Justícia i llibertat.

Tema 15. L'Estat Social i Democràtic de Dret

Evolució històrica de l'Estat de Dret: legalitat i legitimitat.- La noció formal d'Estat de Dret.- La noció material d'Estat de Dret: l'Estat Social i Democràtic de Dret.

Tema 16. Els principis jurídics de l'Estat de Dret

El principi de legalitat.- La seguretat jurídica.- La responsabilitat patrimonial dels poders públics.

Tema 17. La llibertat i la forma d'Estat

Conceptes de llibertat.- Llibertat i Estat Social i Democràtic de Dret en la CE.- La llibertat com a fonament dels valors superiors.

Tema 18. El principi democràtic

La legitimitat democràtica.- Conceptes de democràcia.- Democràcia en l'Estat i democràcia en la societat.

Tema 19. El pluralisme

El pluralisme polític i social.- Pluralisme ideològic.- Pluralisme cultural.

Tema 20. La monarquia parlamentària com a forma política

Distincions conceptuals.- La monarquia com a forma d'Estat.- La monarquia parlamentària com a forma de govern.

Tema 21. Nació, nacionalitat i Estat

La nacionalitat com a concepte sociològic i cultural.- El principi de les nacionalitats i la seva crisi: Estat i nació.- Nació, nacionalitats i regions en la Constitució espanyola.

Tema 22. L'organització territorial de l'Estat i el principi d'autonomia

Les formes d'organització territorial.- L'estructura bàsica de l'Estat Federal.- Crisi de la idea federal: l'Estat compost.

Tema 23. El principi d'Estat social

Origen.- Contingut.- Força normativa.

Tema 24. La igualtat

Naturalesa jurídica.- La igualtat legal.- La prohibició de discriminació.

Bibliografia bàsica:

Respecte als valors superiors de l'ordenament jurídic el llibre més global és el de Gregorio Peces Barba, Los valores superiores, Tecnos, Madrid, 1984. Quant als principis estructurals de la Constitució és excel·lent el llibre d'Angel Garrorena Morales, El Estado español como Estado social y Democrático de Derecho, Tecnos, Madrid, 1984.

Bibliografia específica:

- M. Atienza, Introducción al Derecho, Barcanova, Barcelona, 1985.
- H. Kelsen, Qué es justicia, Ariel, Barcelona, 1982.
- K. Larenz, Derecho justo. Fundamentos de ética jurídica, Civitas, Madrid, 1985.
- E. Fernández, Teoría de la justicia y derechos humanos, Debate, Madrid, 1984.
- A. Torres del Moral, Principios de Derecho Constitucional español, Atomo, Madrid, 1985.
- M. Fernández Fontecha - A. Pérez de Armiñan, La Monarquía y la Constitución, Civitas, Madrid, 1987.
- J.J. Solozábal, La sanción y promulgación de la ley en la monarquía parlamentaria, Tecnos, Madrid, 1987.
- E. Kedourie, Nacionalismo, CEC, Madrid, 1985.

- J. Solé-Tura, Nacionalidades y nacionalismos en España, Alianza, Madrid, 1985.
- E. Aja y otros, El sistema jurídico de las Comunidades Autónomas, Tecnos, Madrid, 1985.
- S. Muñoz Machado, Derecho Público de las Comunidades Autónomas, Civitas, Madrid, 1982.
- L. Parejo, Estado social y Administración Pública, Civitas, Madrid, 1983.
- O. de Juan Asenjo, La Constitución económica española, CEC, Madrid, 1984.
- M. Bassols Coma, Constitución y sistema económico, Tecnos, Madrid, 1985.
- M. Rodríguez-Piñero / Mª Fernanda Fernández, Igualdad y discriminación, Tecnos, Madrid, 1986.
- J. Suay Rincon, El principio de igualdad en la justicia constitucional, IEAL, Madrid, 1985.

També les obres citades a la primera part de Nino, Pérez Luño, Krielle, Zippe-lius, González Casanova, Jiménez de Parga, De Vergottini i Garcia Pelayo.

TERCERA PART L'ORDENAMENT JURÍDIC

Tema 25. Les normes jurídiques

L'estructura interna de les normes jurídiques.- Els models clàssics de norma: llei escrita, costum i principis generals del Dret.- El model actual de norma jurídica.

Tema 26. L'ordenament jurídic

L'ordenament jurídic com a sistema.- Característiques fonamentals de l'ordenament jurídic.- Vigència, validesa i eficàcia de les normes jurídiques.

Tema 27. Les relacions entre normes

El principi de jerarquia normativa.- El principi de temporalitat: la derogació.- Les reserves a procediments especials.

Tema 28. Les relacions entre ordenaments

El pluralisme normatiu.- El principi de competència entre ordenaments.- La relació entre l'ordenament estatal i l'ordenament autonòmic.

Tema 29. La Constitució como a norma jurídica

Constitució i ordenament jurídic.- Aplicació i eficàcia normativa de la Constitució.- Força derogatòria de la Constitució.

Tema 30. La reforma de la Constitució

Poder constituent i reforma constitucional.- Els procediments de reforma.- Els límits a la reforma constitucional.

Tema 31. La llei en la Constitució espanyola

Les concepcions de la llei en les doctrines preconstitucionals.- La llei a l'Estat liberal i la llei a l'Estat social.- El concepte de llei a la Constitució espanyola.

Tema 32. Les lleis estatals i el procediment legislatiu

Les lleis ordinàries: trets bàsics del procediment legislatiu.- Les lleis orgàniques: el procediment reservat a matèries. Els requisits d'integració en l'ordenament: sanció, promulgació i publicació de les lleis.

Tema 33. Les normes del govern amb rang de llei

Transformacions de l'Estat i normes del govern amb rang de llei.- El decret llei.- El decret legislatiu.

Tema 34. Els Estatuts d'Autonomia i el dret autonòmic

L'Estatut d'Autonomia com a norma jurídica.- El fonament constitucional de la potestat legislativa de les CCAA.- Les normes de les CCAA.

Tema 35. Les lleis de relació entre l'ordenament estatal i l'ordenament autonòmic

Les lleis bàsiques.- Les lleis-marc.- Les lleis orgàniques de transferència o delegació.- Les lleis d'harmonització.

Tema 36. Els tractats internacionals

La recepció dels tractats en l'ordenament espanyol.- El tractat d'adhesió a la CEE i el Dret comunitari derivat.- L'aplicació del Dret comunitari.

Tema 37. El Reglament

Concepte i classes.- La potestat reglamentària: fonament i límits.- El control dels reglaments.

Bibliografia bàsica:

Els dos llibres que abasten d'una forma més completa i a un alt nivell els temes tractats en aquesta part són el de Juan Alfonso Santamaría Pastor, Apuntes de Derecho Administrativo, Universidad Pontificia de Comillas, Madrid, 1986, i el d'Ignacio de Otto, Derecho Constitucional. Sistema de fuentes, Ariel, Barcelona, 1987.

També són de gran interès, Eduardo García de Enterría / Tomás-Ramón Fernández, Curso de Derecho Administrativo, Civitas, Madrid, 1979 i Javier Pérez Royo, Las fuentes del Derecho, Tecnos, Madrid, 1984.

Bibliografía específica:

- A. Pizzorusso, Curso de Derecho comparado, Ariel, Barcelona, 1987.
- G. Lumia, Principios de teoría e ideología del Derecho, Debate, Madrid, 1977.
- E. García de Enterría, Estudios sobre autonomías territoriales, Civitas, Madrid, 1985.
- P. de Vega, La reforma constitucional y la problemática del poder constituyente, Tecnos, Madrid, 1985.
- J. Pérez Royo, La reforma de la Constitución, Congreso de los Diputados, Madrid, 1987.
- K. Loewenstein, Teoría de la Constitución, Ariel, Barcelona, 1970.
- Ch. Starck, El concepto de ley en la Constitución alemana, CEC, Madrid, 1979.
- A. Garrorena, El lugar de la ley en la Constitución española, CEC, Madrid, 1980.
- GRETEL, La forma de las leyes, Bosch, Barcelona, 1986.
- A. Gallego Anabitarte, Ley y reglamento en el Derecho Público occidental, IEA, Madrid, 1971.
- J. Rodríguez-Zapata, Sanción, promulgación y publicación de las leyes, Tecnos, Madrid, 1987.
- J.A. Alonso de Antonio, El Estado autonómico y el principio de solidaridad como colaboración legislativa, Congreso de los Diputados, Madrid, 1986.
- A. Remiro Brotons, La acción exterior del Estado, Tecnos, Madrid, 1984.
- Predieri / García de Enterría, La Constitución española de 1978. Estudio sistemático, Civitas, Madrid, 1980.
- J-V. Louis, El ordenamiento jurídico comunitario, Bruselas, 1987.
- S. Muñoz Machado, El Estado, el derecho interno y la Comunidad europea, Civitas, Madrid, 1986.
- R. García Macho, Reserva de ley y potestad reglamentaria, Ariel, Barcelona, 1988.
- F. Garrido Falla (director), Comentarios a la Constitución, Civitas, Madrid, 1985.
- O. Alzaga (compilador), Constitución Española de 1978, Edersa, Madrid, 12 vols.

También les obres citades a la primera i a la segona part de Kelsen (Teoría pura del Derecho), Nino, Bobbio, Schmitt, Solozábal, Aja y otros i Muñoz Machado.

LEGISLACIÓ

Leyes políticas del Estado, Civitas, Madrid.

Código de Leyes políticas, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Constitución Española y Tribunal Constitucional, Civitas, Madrid.

Constitució espanyola. Estatut d'Autonomia de Catalunya. Reglament del Parlament de Catalunya, Parlament de Catalunya, Barcelona, 1983.

Código Civil, Tecnos, Madrid.

REVISTES

BJC. Boletín de Jurisprudencia Constitucional, Cortes Generales, Servicio de Estudios, Madrid.

Revista Española de Derecho Constitucional, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista de Estudios Políticos, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista de Derecho Político, UNED. Madrid.

Revista Española de Derecho Administrativo, Civitas, Madrid.

Revista de Administración Pública, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista de las Cortes Generales, Congreso de los Diputados, Madrid.

Sistema. Revista de Ciencias Sociales, Fundación Sistema. Madrid.

Autonomies. Revista Catalana de Dret Públic, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

Revista Vasca de Administración Pública, Instituto Vasco de Administración Pública, Oñati (Guipúscoa).

Poder Judicial, Consejo General del Poder Judicial, Madrid.

Anuario de Derechos humanos, Universidad Complutense, Facultad de Derecho, Instituto de Derechos Humanos, Madrid, 1985.

Es pretèn l'adquisició de coneixements rigurosos del contingut de l'Estadística que permetin als sociòlegs "comprendre" la realitat social quan aquesta es presenta quantificada.

L'estudiant aprendrà a:

- a) Resumir dades i extreure informació relevant de les mateixes;
- b) Buscar i avaluar els models i les pautes que segueixen les dades i que romanen amagats degut a la inherent aleatorietat de les mateixes;
- c) Dissenyar experiments i enquestes;
- c) Conèixer un procediment standard en la comunicació científica dels resultats d'un experiment;
- e) Crear arxius de dades i fer càlculs estadístics amb elles a través de l'ordinador.

L'Estadística serà una eina auxiliar del mètode d'investigació, partint d'un model teòric clar fet pel sociòleg.

Les classes seran eminentment pràctiques i s'acompanyaran amb l'utilització dels paquets de programes SSPS. Concretament hi haurà 4 hores setmanals d'Estadística, una de les quals estarà dedicada exclusivament a introduir l'alumne al maneig dels ordinadors.

PROFESSORS:

JOAN DEL CASTILLO
MERCÈ FARRE
MARIA JOLIS
ANTONI SINTES

PROGRAMA D'ESTADISTICA PER A LES CIENCIES SOCIALS.

- 0. INTRODUCCIO: Necessitat de l'Estadística per a l'estudi de les dades sociològiques i per al disseny d'experiments.
 - 0.1. Estadística descriptiva i Estadística inferencial.
 - 0.2. Tipus de variables: nominals, ordinals, discretes, contínues

A. ESTADISTICA DESCRIPTIVA.

- 1. ORGANITZACIO DE LES DADES:
 - 1.1. Estudi descriptiu d'una variable:
 - a) Distribucions de freqüències.
 - b) Tècniques de representació gràfica.
 - 1.2. Estudi descriptiu conjunt de dues variables:
 - a) Distribucions de freqüències.
 - b) Tècniques de representació gràfica.
- 2. CARACTERISTIQUES D'UNA DISTRIBUCIO DE FREQUENCIES:
 - 2.1. Cas d'una distribució univariable:
 - a) Mesures de tendència central.
 - b) Mesures de dispersió.
 - c) Puntuacions tipificades.
 - d) Moments d'una distribució.
 - e) Assimetria i curtosi d'una distribució.
 - 2.2. Cas d'una distribució bivariable:
 - a) Covariància.
 - b) Coeficient de correlació de Pearson.
 - c) Altres coeficients de correlació.
 - d) Recta de regressió. Predicció.

3. FONAMENTS DE L'ESTADISTICA INFERENCIAL:

- 3.1. Noció de probabilitat.
- 3.2. Probabilitat condicionada. Noció d'independència.
- 3.3. Distribució normal: maneig de les taules de la normal.
- 3.4. Què és mostra? Què és població?.
- 3.5. Tipus de mostreig en Sociologia.

B. ESTADISTICA INFERENCIAL.

4.DISTRIBUCIONS MOSTRALS. ESTIMADORS DE PARAMETRES:

- 4.1. Teorema Central del Límit.
- 4.2. Distributions mostrals dels estadístics més importants.
- 4.3. Estadístics estimadors.

5. INTERVALS DE CONFIANÇA:

- 5.1. Per a la mitjana.
- 5.2. Per a la variància.
- 5.3. Per a la proporció.
- 5.4. Tamany de mostra necessari per a estimar un paràmetre.

6. TESTS D'HIPOTESIS:

- 6.1. Conceptes bàsics.
- 6.2. Tests paramètrics per a una sola mostra.

7. TESTS PARAMETRICS PER A DUES MOSTRES:

- 7.1. Comparació de mitjanes.
- 7.2. Comparació de variàncies.
- 7.3. Comparació de proporcions.

8. ANALISI DE LA VARIANCA:

- 8.1. Un factor i mostres independents.
- 8.2. Un factor i mostres relacionades.
- 8.3. Dissenys bifactorials.

9. TESTS NO PARAMETRICS:

- 9.1. Test de bondat d'ajustament.
- 9.2. Prova d' independència.
- 9.3. Tests per a una mostra o dues mostres relacionades.
- 9.4. Tests per a dues mostres independents.
- 9.5. Tests per a tres o més mostres.

10. TESTS PER ALS COEFICIENTS DE CORRELACIO I REGRESSIO:

10.1. Tests per als coeficients de la recta de regressió.

10.2. Test per al coeficient de correlació de Pearson.

11. INTRODUCCIO AL DISSENY DE TESTS:

11.1. Fiabilitat d'un test.

11.2. Validesa d'un test.

11.3. Anàlisi dels ítems d'un test.

12. APENDIX.

12.1. Anàlisi de sèries temporals.

12.2. Nombres índexos.

BIBLIOGRAFIA.

- Gene V. Glass- Julian C. Stanley. "Métodos Estadísticos aplicados a las Ciencias Sociales" Ed. Prentice Hall Internacional.
- Howard Christensen. "Estadística paso a paso". Ed. Trillas.
- Murray R. Spiegel. "Estadística" Serie Schaum. Ed. McGraw Hill.
- Murray R. Spiegel. "Probabilidad y Estadística". " .
- Chris Leach. "Fundamentos de Estadística. Enfoque no paramétrico para Ciencias Sociales". Ed. Limusa.

Bibliografía complementaria.

- Paul G. Hoel. "Estadística elemental". Ed. CECSA.
- G. Calot. "Curso de Estadística Descriptiva". Ed. Paraninfo.
- D. Freedman- R. Pisani- R. Purves. "Statistics". W.W. Norton & Co. New York 1978.
- Milton Tsokos. "Estadística para Biología y Ciencias de la Salud". Interamericana McGraw Hill.
- Lothar Sachs. "Estadística Aplicada". Ed. Labor.